

Prof. Jiří Konta – Obrazy

Chodba místopředsedů Senátu, Valdštejnský palác

9. 1. – 22. 1. 2018

Výstava se koná pod záštitou Senátora ČR Libora Michálka ve spolupráci s Českým svazem bojovníků za svobodu.

Vážený pane senátore, vážení hosté, dámy a pánové!

Dovolte mi, abych jménem rodiny Kontovy řekla několik slov o tatínkových obrazech.

Můj otec byl především vynikajícím přírodovědcem v oboru jílových minerálů a ve svém oboru dosáhl těch nejvyšších met a úspěchů – je autorem 250 odborných publikací a 7 knih. V umění byl tatínek talentovaným autodidaktem. Dokázal svůj mladistvý zájem o kreslení a malování, který sdílel se svým o dva roky starším bratrem Miroslavem, v době studií na čáslavském gymnáziu, rozvést na začátku 70-tých let, na prahu své padesátky, na surrealismem a pozdním kubismem ovlivněnou malbu. Jeho malba v sobě zahrnuje, abych parafrázovala známou definici surrealismu, střetávání mezi jeho vědním oborem, poesií, přírodou,

modernistickými směry a odkazy na prehistorické a archaické kultury.

Umění se tatínek věnoval s velkou pečlivostí a svědomitostí, jeho motto „Důležitější nežli experiment sám, jsou poznámky o něm, velice přesné poznámky“ platilo pro mého otce i v umění, které pro něj bylo nezbytným doplňkem k exaktnosti jeho vědy. Sloužilo mu jako poetické intuitivní pole k odreagování se od pracovního stresu a k pocitu plnosti a radosti ze života. Zanechal nám několik poznámkových zápisníků, kam si zaznamenával své postřehy z návštěv výstav moderního i současného umění, či poznámky a kresby inspirované studiem knížek a katalogů. Patřily mezi ně i svazky *Volných směrů* a *Umění*, které pro mne tatínek zakoupil v antikvariátu během mých studií dějin umění. Poznávání, touha po dosažení vyššího vzdělání, bylo pro tatínka jedním z hlavních způsobů, jak vyjadřoval svou podporu své rodině.

Tatínek často říkával, že lidská duše má na základě tvrdých životních zkušeností, prožitků válek, zrad, okupací a pronásledování, schopnost vytvořit si díky lidskému smyslu pro humor silný ochranný obal.

Bylo to jeho životní motto a ve svých obrazech se často v tomto smyslu vyjadřoval. Postava paňácy nebo šašíka, je proto přítomná na několika tatínkových obrazech (například na obraze *U růžového balvanu*), tato figura vytváří humoristickou protiváhu k představitelům moci.

Portrét mocného je utajený v nafukovacím balónku, který je ovládán šašíkem.

Jeho hlavními malířskými odkazy byla tvorba Josefa Šímy, „kde keře i stromy se vznášejí ve vzduchu podobně jako je tomu u obrazu Marka Chagalla“, jak napsal tatínek ve svých pamětech. Odsud zřejmě pochází i lehkost balvanů a dalších vzdušných elementů, které se objevují v tatínkových obrazech a připomínají nám šimovská stébla, krystaly, mraky, které plují v prostoru bez jakékoliv reálné podpory či zátěže.

V malířské technice se tatínek též poučoval na příkladu obrazů Alfreda Justitze.

Ve svém malířském myšlení a způsobem malování se tatínek inspiroval rovněž českým imaginativním a lyrickým kubismem, kubistickými sochami, jak o tom svědčí obraz *Žleby z mé paměti* či *Autoportrét s paletami*, do nějž je jako v rébusu zakomponována i maminka jako tatínkovo „třetí oko“. Maminka byla pro tatínka velmi důležitá v jeho vztahu k realitě každodenního života, tatínek na ní oceňoval způsob objektivní kritiky a přesného úsudku.

V letech 1971–2014 tatínek namaloval téměř 80 olejů a zanechal po sobě několik desítek kreseb a skic. Tato výstava pak obsahuje především jeho díla z ranějších let

1971–1990, ve kterých formuloval originální výtvarnou řeč.

Jeho obrazy jsou ve svých námětech akumulací přírodovědných odkazů, především z argiologie, jak tatínek nazýval vědu o jílových minerálech. Odkazoval v nich na přírodu, na krajinu z jeho mládí, ať již ve zmíněném kubisticky laděném obraze *Žleby z mé paměti*, či na abstrahujícím obraze *Potenciální energie krajiny*, kde tatínek sloučil vzpomínku na cestu pod žlebským kopcem Borovička, kterou denně procházel k vlaku, s reprezentací kaolinové struktury, která je zde použita jako výchozí tvaroslovný bod abstraktní malby. Předchůdce abstraktní malby Paul Cézanne se k souvislostem vztahů přírody a abstrakce vyjádřil následovně: „Vše v přírodě se modeluje podle sféry, kužele a válce.“

V tatínkových obrazech jde často o funkční představu, nikoli vždy o přímé použití strukturních faktorů jílových minerálů, přestože vytvářejí nejrůznější tvary agregátů (jako koule, tabulky, trubičky atp.). „Pan profesor“, pokračuji v citaci jeho kolegy pana docenta Ivana Turnovce, „se občas zamýšlel nad souvislostmi, a měl pravdu v tom, že jílové minerály vznikaly souběžně se vznikem života a mohly být i jeho příčinou“. Tématikou začátku, ať již ve smyslu přírodovědy, tak ve smyslu kulturních dějin, či biosféry, se vznikem života na naší planetě souvisí například i jeden z jeho prvních obrazů vůbec, *Ke hvězdám*, který představuje červenou amorfní

figuru u vody, která je přítomna na obraze i v podobě své abstraktní molekuly H₂O. Sféra byla pro tatínka elementárním prvkem mikro a makrokosmu. Tato koncepce je nejlépe znázorněna na obraze *Na kteréši planete*. Jedná se o obraz se žlutými sférami, připomínající atomové vazby, které jsou umístěny na stylizovaném zemském povrchu. Jsou vyjádřením jednoty mikro a makrosvětla prostřednictvím jílových minerálů, což má svou logiku – jílové minerály se nacházejí na přechodu mezi mikro a makrosvětlem.

Moře a oceán zůstanou, jako prostředí vzniku života v rané fázi, důležitým motivem tatínkových obrazů, ať již je to v obraze *Píščina na Baltu*, *Věčné snění*, či *Někde v oceánu*. Některé z nich obsahují i odkazy na archaické středomořské kultury, můžeme jejich přítomnost objevit v podobě znakového abstraktního písma z kyperských a minojských váz na obrazech *Věčné snění* či *Někde na dně oceánu*.

Menhiry, předchůdci architektury a sochařství, které se zachovaly v anglické Stonehange, byly rovněž v popředí tatínkova zájmu. Je proto zajímavé, že jsou znázorněny spíše jako půdní útvary než jako tvrdé kameny. Obraz *Menhiry – začátek všeho dalšího* je oslavou velké tvůrčí síly člověka, a obsahuje opět odkaz na jílové minerály, jejichž krystaly a sféry jsou obsahem půd.

Barevné výbuchy na obraze *Barevný třesk pro Josefa Šímu*, který tatínek věnoval svému malířskému mentoru, je zase odkazem na velký třesk na úsvitě vesmíru.

Velká radost, která představuje amorfní figuru, která přeskakuje z balvanů na balvan na dně zeleného údolí, které má tvar prolínajících se malířských palet, představuje cestu k životu s pomocí jílových minerálů „a to je docela legální hypotéza, protože jílové minerály vznikaly souběžně s hydratací, a tedy se životem jako takovým“.

Několik obrazů, jako například *Zohavení židovských hrobů* či *Holokaust: Slunce, země, člověk* tatínek věnoval vzpomínce na nejtragičtější kapitolu svého života, na dobu druhé světové války, a na léta věznění v koncentračním táboře v Mauthausenu. Většinu těchto obrazů odvezla moje sestra Mirka do USA. Obraz *Vězeň z Mauthausenu*, který představuje vězně prohýbajícího se pod tíhou velkého balvanu, jenž surrealisticky překrývá a splývá s jeho hlavou, si vyžádalo Muzeum holokaustu ve Washingtonu.

Závěrem bych chtěla, za maminku, za sebe, za moji sestru a za celou naši rodinu velmi upřímně poděkovat všem, kdo se o dnešní, pro nás tolik slavnostní, den zasloužili. Tatínek se bohužel dnešního data nedožil, ale měl by jistě velkou radost, tím jsem si jista.

Děkuji panu senátorovi Luboru Michálkovi za záštitu a podporu, Kanceláři Senátu za dokonalý servis a Českému svazu bojovníků za svobodu za cenný a pro nás tolik milý nápad, jak zahájit rok oslavy 100 let vzniku Československa. Velmi si toho vážíme.

Věřím, že všichni, co tatínkovy obrazy zde v sídle Senátu uvidí, z nich budou mít radost a vzpomenou si nejen na něj, ale i na všechny ty, kteří šli – a platili bolestí, zdravím či životy, – tu mnohdy velmi těžkou cestu k dnešní naší svobodě a demokracii.

Děkuji vám za pozornost.

Helena Kontová

9.1.2018